

Регіональна політика і територіальний розвиток

УДК 331.102.344:005:334.7
JEL O18, R22, R58

М. П. Бутко, С. С. Кислинський

Методологічні основи оцінки рівня інтелектуального розвитку регіональних господарських систем

Обґрунтовано систему методологічних принципів з подальшим її розширенням за допомогою додавання авторських принципів апостеріорності та меритократійності. Досліджено наявні підходи в аналізі інтелектуального потенціалу регіонів, на основі чого виявлено, що комплексний підхід до його оцінки дозволить визначити власні максимальні можливості регіонів України для їх подальшої ефективної реалізації. Запропоновано авторську методику оцінки інтелектуального потенціалу регіональних господарських систем, яка ґрунтується на сутності інтелектуального потенціалу регіону і розроблена на основі оцінки науково-технічного, інноваційного, інформаційно-комунікаційного компонентів, визначення рівня розвитку людського потенціалу та інвестиційної підтримки інтелектуальної діяльності.

Ключові слова: регіональний розвиток, оцінка інтелектуального потенціалу, інтелектуальний потенціал регіональних господарських систем, система методологічних принципів.

Підвищення значення регіонів у внутрішній і зовнішній політиці України, суттєві диспропорції в регіональному розвитку та нинішня геополітична ситуація стали мотиваційними чинниками для законодавчого обґрунтування функціонування регіонів нашої держави. На початку 2015 р., Верховна Рада України прийняла Закон «Про засади державної регіональної політики» [1], який започаткував переломний момент регіональної ідентифікації. Він за своєю суттю є першим законодавчим актом, який визначає основні соціально-економічні, гуманітарні, екологічні, правові та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України.

Пріоритети і конкурентні переваги регіонального розвитку лежать не тільки у площині його господарської системи, а першочергово проявляються в його інтелектуальному потенціалі. Саме цей потенціал може бути використаний як інноваційний стратегічний ресурс ефективного функціонування будь-якого регіону чи навіть країни, адже він не закріплений за певною територією, його формування та використання відбуваються будь-де і можуть мати значні часові інтервали між собою. Також на нього впливають глобалізаційні процеси господарського розвитку, які стимулюють його динамічне існування шляхом прискорення взаємозв'язку його носіїв і можливості їх згрупування для досягнення поставлених цілей.

Значний внесок у формування теоретичних основ дослідження та розвитку методологічних підходів оцінки інтелектуального потенціалу належить таким зарубіжним і вітчизняним ученим, як О. Амоша, Д. Белл, М. Бутко, О. Бутнік-Сіверський, В. Василенко, С. Вовканич, А. Гадзало, В. Геєць, Н. Городянська, В. Гунько, Б. Данилишин, М. Демчишин, О. Довгань, М. Долішній, С. Дорогунцов, П. Друкер, В. Дюндін, В. Іноземцев, В. Куценко, Е. Лібанова, К. Матусевич, М. Мелоун, І. Мойсеєнко, О. Моліна, В. Мурашко, В. Петренко, В. Прошак, Л. Семів, О. Стефанишин, О. Тоффлер, Л. Федулова, А. Чухно, Л. Шевчук, С. Шкарлет, Й. Шумпетер, Л. Чернюк та ін.

Проте чимало наукових праць торкаються лише дослідження певних складових інтелектуального потенціалу, не беручи до уваги його всеохоплюючий зміст. Комплексний підхід до оцінки інтелектуального потенціалу регіональних господарських систем дозволить визначити власні максимальні можливості регіонів України для їх подальшої ефективної реалізації.

Метою статті є формування принципів і методичних підходів до оцінки інтелектуального потенціалу регіонів у сучасних умовах.

© М. П. Бутко, С. С. Кислинський, 2015.

Модернізаційний вектор розвитку України вимагає від регіонів нашої держави орієнтації на новітні ресурси та можливості для свого ефективного функціонування. Такими ресурсами є: інформація, знання, інтелект, досвід тощо, а можливостями – інтелектуальний, науково-технічний, інформаційно-комунікативний та інші потенціали.

На нашу думку, під інтелектуальним потенціалом регіону слід розуміти органічну єдність наявних науково-технічних, виробничих, освітніх та інформаційно-комунікаційних здатностей, здібностей і потенцій регіонального економічного простору, що спрямовуються на реалізацію стратегічних програм і забезпечення модернізації просторових продуктивних сил [2, с. 139].

Оцінка інтелектуального потенціалу регіональних господарських систем має передусім ґрунтуватися на коректних методологічних принципах, які є основними положеннями і правилами дій, виробленими теорією і практикою в результаті пізнання законів і закономірностей економічного розвитку.

Користуючись розробками вітчизняних учених-регіоналістів [3-6] вважаємо за доцільне актуалізувати систему методологічних принципів, грабуючи її на групи загальноекономічного і специфічного характеру з подальшим її розширенням за допомогою додавання авторських принципів апостеріорності та меритократійності (рис. 1).

Особливої уваги, на думку авторів, заслуговують принципи меритократійності та апостеріорності. Щодо першого, то він вимагає створення умов для осіб, які є об'єктивно здібними та працелюбними, для зайняття ними у майбутньому керівних суспільних позицій незалежно від їх соціального чи економічного походження.

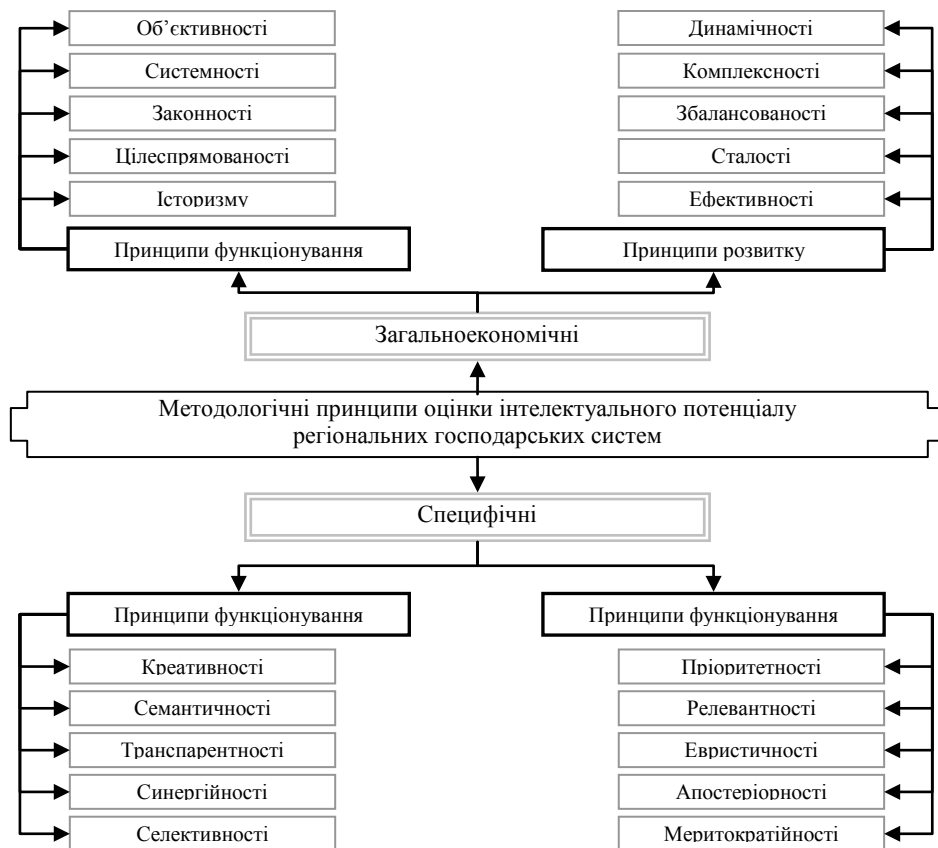

Рис. 1. Система методологічних принципів, на яких базується оцінка інтелектуального потенціалу регіональних господарських систем

А другий базується на ефективному використанні інтелектуального потенціалу та продукуванні нових досконаліших інтелектуальних продуктів шляхом підвищення рівня досвіду, навичок і знань носія цього потенціалу.

Для оцінки інтелектуального потенціалу регіону більшість учених використовує інструменти оцінки, які насамперед пов'язані з інтелектуальним капіталом, що можна вважати матеріалізованим відображенням інтелектуального потенціалу.

Гене́за наукової думки щодо комерціалізації інтелектуального потенціалу суспільства свідчить про наявність різноманітних методик для визначення вартості інтелектуального капіталу (табл. 1).

Обґрунтовуючи зростання ролі інтелектуального капіталу у розвитку суспільства, вітчизняні науковці поділяють його на дві частини:

перша – людський капітал (human capital), втілений у господарських комплексах регіону у вигляді досвіду, знань, навичок, здібностей до нововведень, а також у загальній культурі соціуму та його внутрішніх цінностях, прикладених до виконання поточних завдань;

друга – це структурний капітал (structural capital), який включає технічне і програмне забезпечення, організаційну структуру, патенти, торгові марки і все те, що дає змогу працівникам компанії реалізувати свій виробничий потенціал.

У зарубіжній практиці оцінка інтелектуального потенціалу регіону базується на методиці Світового банку в межах програми «Знання для розвитку» (Knowledge for Development – K4D). Ця методика враховує 76 показників, що оцінюють різні боки розвитку країни чи регіону для визначення їх можливості щодо постіндустріального розвитку. Запропонована методика (The Knowledge Assessment Methodology – KAM) використовує порівняння різних показників за такими характеристиками:

- інституціональний режим дозволяє визначити ефективність використання знання у веденні підприємництва. Це характеризує розвиток економіки та суспільства і демонструє ступінь сприяння правового та економічного середовища для створення, розподілу і застосування знань;
- освіта допомагає дізнатися ступінь освіченості населення та його можливості для створення, розвитку та використання знань;
- інформаційно-комунікаційна інфраструктура характеризує ефективність поширення і використання інформації на основі інформаційних технологій і комунікації з використанням показників кількості телефонів, персональних комп'ютерів, користувачів Інтернету тощо;
- інновації демонструють взаємозв'язок підприємств, університетів, наукових центрів, консультаційних та інших організацій для створення і використання нових знань [11].

У межах цієї програми розраховується два зведених індекси – індекс економіки знань та індекс знань. Щодо першого, то це середнє з чотирьох індексів: індексу інституційного середовища, індексу освіти, індексу інновацій, індексу інформаційних технологій і комунікацій. А другий – це середня величина з трьох індексів: індексу освіти, індексу інновацій, індексу інформаційних технологій і комунікацій. Кожний з індексів – це середнє арифметичне нормалізованих даних по показниках, які складають ту чи іншу групу; вони розраховуються для кожної країни, для груп країн і для всього світу загалом [5, с. 391].

На нашу думку, оцінка інтелектуального капіталу регіональних господарських систем має ґрунтуватися на вартості структурного капіталу у формі затрат на технологічну модернізацію виробництва, науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, придбання прав власності у вигляді ліцензій, патентів, товарних зразків тощо.

Водночас вважаємо, що загальноприйняті методики та підходи до оцінки інтелектуального потенціалу регіонів дають передусім кількісний вимір певної його складової.

Авторська методика оцінки інтелектуального потенціалу регіональних господарських систем використовує комплексний підхід до визначення складових

Таблиця 1

Класифікація методів оцінки вартості інтелектуального капіталу [7]

Основні групи методів оцінки вартості інтелектуального капіталу	Методи	Характеристика основних методів у кожній групі
I група – оцінка затрат	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інвестиційний (затратний) метод 2. Метод фактичних затрат 3. Метод планових затрат 4. Метод вартості заміщення 5. Метод відновлення вартості 6. Метод коефіцієнтів 	<p><i>Затратний метод</i> передбачає визначення затрат на відтворення початкової вартості інтелектуального капіталу у складі нематеріальних активів підприємства з урахуванням його наступних вдосконалень або заміни з визначенням режимів амортизації на період подальшого використання задля встановлення його реальної вартості. Як правило, затратні методи оцінки використовують на початкових етапах життєвого циклу інтелектуального продукту, які стосуються соціальної сфери, космосу, оборонних програм тощо. Вартість інтелектуального капіталу, визначена <i>методом початкових затрат</i>, базується на фактично здійснених витратах, одержаних з бухгалтерської звітності підприємств за декілька років. При цьому звертають увагу на їх розмір і термін здійснення, якщо необхідно, коригують до реальних умов господарської діяльності підприємства і залежно від терміну давності (метод наведених витрат). Це затратний метод оцінки вважається єдиною реальною для оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності у космічній техніці, оборонній промисловості, ядерній енергетиці, попередженні надзвичайних ситуацій і катастроф тощо. Основні переваги затратного методу: є можливою оцінка прибутку і використання інтелектуального капіталу, який очікується у майбутньому. Недоліки: великі затрати на маркетингові дослідження, рекламу, просування бренду, забезпечення охоронних об'єктів інтелектуальної власності тощо.</p>
II група – порівняльна оцінка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналоговий метод 2. Метод порівняльних продажів 3. Метод ринку інтелектуальної власності 4. Метод експертних оцінок 	<p>В основі <i>аналогового методу</i> оцінки вартості інтелектуального капіталу лежить порівняльний аналіз продажів. Сутність цього методу полягає у прямому порівнянні інтелектуального продукту, який оцінюється з іншими схожими за якістю, призначенням і корисністю, проданими за порівнювальний час на аналогічному ринку.</p>
III група – фінансова оцінка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Метод за доходом 2. Метод економічного ефекту 3. Метод роялті 4. Метод дисконтування 5. Метод капіталізації 6. Метод комерційної ваги 7. Метод за прибутком 	<p><i>Метод за доходом</i> базується на визначенні причинного зв'язку між функціональними (фізичними, технічними, економічними) властивостями інтелектуального капіталу і результатами його використання. У його основу покладено перенесення вартості конкретного об'єкта, визначеної сьогодні, на майбутні періоди відтворення зазначеного об'єкта. Визначення вартості нематеріального активу за прибутком підприємства може здійснюватися за допомогою двох основних способів: прямою капіталізацією прибутку та дисконтуванням чистих грошових потоків. При <i>дисконтуванні</i> покладено один з фінансових законів – «сьогоднішні гроші коштують дорожче, ніж завтрашні». При цьому аксіома, що чим далі час одержання прибутку, то швидше зменшуватиметься його вартість, зумовлена не стільки інфляційними процесами, скільки втратами від неефективного вкладення коштів (втраченою вигодою). Метод <i>капіталізації</i> базується на зв'язку між одержанням прибутку, що швидше зменшуватиметься його вартість, зумовлена не вартістю капіталу, пов'язаними між собою борговими відносинами, які потребують повернення капіталу і одержання прибутку від його використання [8]. Метод <i>роялті</i> покладений в основу наявної практики міжнародного досвіду з продажу ліцензій. У галузі інтелектуальної власності цей метод належить до комбінованого і поєднує методи продажу і доходу [9, 10].</p>

вагомості потенціалу для визначення причинно-наслідкових зв'язків динамічних змін його складових та інтегральної оцінки для виявлення сукупних тенденцій його розвитку.

З огляду на те, що показники інтелектуального потенціалу характеризуються множиною ознак (індикаторів), їх необхідно об'єднувати в одну інтегральну оцінку. Таке агрегування має ґрунтуватися на теорії «адаптивної цінності», згідно з якою цінність цілого враховує вагомість його складових.

Запропонована методика базується на авторському розумінні сутності інтелектуального потенціалу регіону і включає в себе оцінку науково-технічного, інноваційного, інформаційно-комунікаційного компонентів, оцінку людських ресурсів і рівня інвестиційної підтримки інтелектуальної діяльності.

Науково-технічний потенціал пропонується визначати з використанням індексу науково-технічного розвитку, який має такий вигляд:

$$STP = \frac{V_{stw}}{PP}, \quad (1)$$

де: STP – індекс науково-технічного розвитку;
 V_{stw} – обсяг виконаних наукових і науково-технічних робіт, тис. грн;
 PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

Інвестиційна підтримка інтелектуальної діяльності визначатиметься за допомогою індексу рівня інвестиційної підтримки (формула 2):

$$LCIS = \frac{C_{lstw} + Clit}{PP}, \quad (2)$$

де: $LCIS$ – індекс рівня інвестиційної підтримки;
 C_{lstw} – капітальні інвестиції у професійну, наукову та технічну діяльність, тис. грн;
 $Clit$ – капітальні інвестиції в інформацію та телекомунікацію, тис. грн;
 PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

Оцінка використання інноваційного потенціалу регіону буде базуватися на ступені інноваційної активності господарської системи і розраховуватиметься за формулою 3:

$$P_{\tau P} = \frac{V_{ipt}}{V_{mpt}}, \quad (3)$$

де: $P_{\tau P}$ – індекс розвитку інноваційного виробництва;
 V_{ipt} – обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн;
 V_{mpt} – обсяг реалізованої промислової продукції, тис. грн.

Індекс людського розвитку регіону визначатиметься за допомогою системної формалізації як інтегральний індекс освітнього потенціалу, охорони здоров'я, культури та наукових кадрів. Усі вони визначатимуться за допомогою формул 4-10:

$$I_{HumPD} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n (IEdD + IHealD + ICulD + IScPD), \quad (4)$$

де: I_{HumPD} – індекс людського розвитку регіону;
 $IEdD$ – індекс розвитку освіти;
 $IHealD$ – індекс розвитку охорони здоров'я;
 $ICulD$ – індекс розвитку культури;
 $IScPD$ – індекс розвитку наукових кадрів;
 n – кількість показників, що досліджуються.

$$IEdD = \frac{NSchStud + NVSchStud + NUnivStud + NP_{\tau e}SchEdInstStud}{PP}, \quad (5)$$

де: $IEdD$ – індекс розвитку освіти;
 $NSchStud$ – чисельність учнів шкіл, тис. осіб;

- NVSchStud* – чисельність студентів професійно-технічних навчальних закладів, тис. осіб;
NUnivStud – чисельність студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, тис. осіб;
NPreSchEdInstStud – чисельність дітей дошкільних навчальних закладів, тис. осіб;
PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

$$IHealD = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n (IExp + NMedDoc), \quad (6)$$

- де: *IHealD* – індекс розвитку охорони здоров'я;
IExp – індекс тривалості життя при народженні;
NMedDoc – індекс забезпеченості лікарями усіх спеціальностей;
n – кількість показників, що досліджуються.

$$IExp = \frac{IExp_i}{LExp_{Ukr}}, \quad (7)$$

- де: *IExp* – індекс тривалості життя при народженні;
LExp_i – тривалість життя при народженні населення *i*-того регіону, років;
LExp_{Ukr} – тривалість життя при народженні населення в Україні, років.

$$IMedDoc = \frac{NMedDoc_i}{PP}, \quad (8)$$

- де: *IMedDoc* – індекс забезпеченості лікарями усіх спеціальностей.
NMedDoc – чисельність лікарів усіх спеціальностей, тис. осіб;
PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

$$ICulD = \frac{NCulInstP_i}{PP}, \quad (9)$$

- де: *ICulD* – індекс розвитку культури та спорту;
NCulInstP – чисельність працюючих у сфері культури та спорту, тис. осіб;
PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

$$IScPD = \frac{NSpPerfScPes + NPhDs \& DocSc}{PP}, \quad (10)$$

- де: *IScPD* – індекс розвитку наукових кадрів;
NSpPerfScPes – чисельність спеціалістів, які виконують науково-дослідні роботи, тис. осіб;
NPhDs&DocSc – чисельність кандидатів і докторів наук в економіці регіону, тис. осіб;
PP – чисельність населення регіону, тис. осіб.

Розрахунок інтегрального показника оцінки інтелектуального потенціалу буде проводитись за допомогою індексу інтелектуального розвитку (формула 11):

$$IP = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n (STP + LCIS + P\tau p + IHumPD), \quad (11)$$

- де: *IP* – індекс інтелектуального розвитку;
STP – індекс науково-технічного розвитку;
LCIS – індекс рівня інвестиційної підтримки;
P\tau p – індекс розвитку інноваційного виробництва;
IHumPD – індекс людського розвитку;
n – кількість показників, що досліджуються.

Враховуючи нинішні геополітичні реалії та задля об'єктивізації оцінки розрахунки інтелектуального розвитку регіонів проведено на підставі даних державної статистики за 2010-2013 рр., тому що впродовж цього періоду

спостерігалась цілісність наукового, виробничого, освітнього та інноваційного простору нашої держави. У подальшому оцінка не буде враховувати потенціал Донецького та Луганського регіонів, а також анексованих АР Крим і м. Севастополя.

Емпіричний вимір рівнів інтелектуального розвитку регіонів України засвідчив, що регіонами-лідерами є м. Київ і Київська, а також Харківська, Львівська і Запорізька області. Негативна тенденція для більшості регіонів обумовлена низьким рівнем комерціалізації вітчизняних наукових розробок, скороченням обсягів залучення інвестиційних ресурсів, уповільненням інноваційного розвитку у виробничій сфері, недооцінка ролі освіти у нарощуванні конкурентних переваг на європейському і світовому рівнях.

Виходячи з реального стану регіонального ландшафту України, на нашу думку, для оцінки рівня інтелектуального розвитку регіональних господарських систем необхідно проводити порівняння з країнами ЄС, які саме завдяки капіталізації наявного знанневого потенціалу демонструють свої конкурентні переваги у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. №156-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
2. Кислинський С. С. Генеза сутності інтелектуального потенціалу регіону у процесі еволюції наукової думки / С. С. Кислинський // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки : зб. – 2014. – №3(75). – С. 135-140.
3. Регіональні особливості формування потенціалу продуктивних сил та шляхи забезпечення його зростання / Т. В. Пепа, О. М. Ярош, П. А. Швець. – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України, 2009. – 57 с.
4. Чухно А. А. Твори: у 3 т. Т. 2 : Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика / А. А. Чухно ; НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України. – К., 2006. – 512 с.
5. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : в 3 т. Т. 1 : Економіка знань – модернізаційний проект України / за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Квасюка. – К. : Фенікс, 2007.
6. Семів Л. К. Регіональна політика: людський вимір : монографія / Л. К. Семів ; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2004. – 392 с.
7. Бауліна Т. В. Основні засади процесу комерціалізації інтелектуального потенціалу суспільства / Т. В. Бауліна // Інвестиції: практика та досвід – 2012. – №9. – С. 42-46.
8. Цивільне право України : Підручник : У 2-х кн. / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; наук. ред. О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова. – 2-е вид., допов. і перероб. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 1. – 736 с.
9. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 431 с.
10. Мікульюнок І. О. Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. / І. О. Мікульюнок. – К. : Вид-во «Політехніка» НТУУ «КПІ», Ліра-К, 2005. – 232 с.
11. Chen D. H. C. The Knowledge Economy, the KAM Methodology and World Bank Operations / D. H. C. Chen, C. J. Dahlman // *The World Bank. Washington DC* 20433. –2005. – October 19. – Retrieved from: http://siteresources.worldbank.org/KFDLP/Resources/KAM_Paper_WP.pdf

References

1. Supreme Council of Ukraine (2015). *Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky [On principles of regional policy]*: Law of Ukraine, adopted on 2015, February 5, 156-VIII. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].
2. Kyslyns'kyi, S. S. (2014). Henezha sutnosti intelektual'noho potentsialu rehionu u protsesi evolyutsiyi naukovoyi dumky [Henezha sutnosti intelektual'noho potentsialu rehionu u protsesi evolyutsiyi naukovoyi dumky]. In *Visnyk Chernihiv's'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky [Visnyk of Chernihiv State Technological University. Series "Technical sciences"]*: Vol. 75(3) (pp. 135-140). Chernihiv. [in Ukrainian].
3. Pepa, T. V., Yarosh, O. M., & Shvets, P. A. (2009). *Rehional'ni osoblyvosti formuvannya potentsialu produktyvnykh syl ta shlyakhy zabezpechennya yoho zrostantnya [Regional features of formation of productive forces and potential ways to ensure its growth]*. Kyiv: Council for Studying of Productive Forces of Ukraine of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
4. Chukhno, A. A. (2006). *Tvory [Works] (Vols. 1-3). Vol. 2: Informatsiyana postindustrial'na ekonomika: teoriya i praktyka [Information postindustrial economy: theory and practice]*. Kyiv: NAS of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Financial Research Institute under the Ministry of Finance of Ukraine. [in Ukrainian].

5. Heyets, V. M., Semynozhenko, V. P., & Kvasnyuk, B. Y. (Eds.). (2007). *Stratehichni vyklyky XXI stolittya suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrainy [Strategic challenges of the XXI century for society and economy in Ukraine]* (Vols. 1-3): Vol. 1. *Ekonomika znan' – modernizatsiynyy proekt Ukrainy [Knowledge Economy – modernization project of Ukraine]*. Kyiv: Phoenix. [in Ukrainian].
6. Semiv, L. K. (2004). *Rehional'na polityka: lyud's'kyi vymir [Regional Policy: The Human Dimension]*. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
7. Baulina, T. V. (2012). *Osnovni zasady protsesu komertsializatsiyi intelektual'noho potentsialu suspil'stva [Basic principles of the process of commercializing of intellectual potential of society]*. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: Practice and Experience*. Mykolaiv: Black Sea State University named after Petro Mohyla, 9, 42-46. [in Ukrainian].
8. Dzera, O. V. (Ed.), Kuznyetsova, N. S. (Ed.), Bobrova, D. V., Dohvert, A. S., & et. al. (2005). *Tsyvil'ne pravo Ukrainy [Civil Law of Ukraine]* (Manual) (2d ed.). (Vols. 1-2): Vol. 1. Kyiv: Yurincom-Inter. [in Ukrainian].
9. Bazylevych, V. D. (2006). *Intelektual'na vlasnist' [Intellectual Property]* (Manual). Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].
10. Mikulyonok, I. O. (2005). *Osnovy intelektual'noyi vlasnosti [The Basics of Intellectual Property]* (Tutorial). – Kyiv: Polytechnic, Lear-K. [in Ukrainian].
11. Chen, D. H. C., & Dahlman, C. J. (2005, October 19). The Knowledge Economy, the KAM Methodology and World Bank Operations. *The World Bank. Washington DC 20433*. Retrieved from http://siteresources.worldbank.org/KFDLP/Resources/KAM_Paper_WP.pdf

Butko M. P., Kyslynsky S. S. Methodological bases of evaluation of intellectual development level in regional economic systems.

Priorities and competitive advantages of regional development not only lay in the plane of its economic system, but primarily they are manifested in its intellectual potential. It can be used as an innovative strategic resource of any region's or even country's efficient functioning. However, many scientific research papers concern only certain components of intellectual capacity, not taking into account its comprehensive meaning. A comprehensive approach to assessing the predictive capacity of regional economic systems will determine maximum capacity of regions of Ukraine for further effective implementation. The article aims to develop the principles and methodological approaches of estimation of regions' intellectual potential in modern conditions. Modernization vector of Ukraine's development require from the regions of our country to focus on new opportunities and resources for its effective functioning. These resources are information, knowledge, intelligence, experience, etc., and capabilities are intellectual, scientific-technical, information-communication and other potentials. Assessment of intellectual potential of regional economic systems should be based on correct methodological principles, dividing them into groups of general and specific nature, followed by the addition of authors' a posteriori and meritocracy principles. Many domestic and foreign scientists have made a significant contribution to the methodology of assessing the intellectual potential of the region using a variety of tools and approaches. According to the authors, the generally accepted methods and approaches in the evaluation of intellectual potential of regions give primarily quantitative measurement of its component. Author evaluation method of intellectual potential of regional economic systems uses an integrated approach to the definition of the components of the weight capacity to identify causal relationships dynamic changes in its components and integrated assessment to aggregate trends in its further development. It is based on the author's understanding of the essence of the intellectual potential of the region and includes the evaluation of science and technology, innovation, information and communication components, evaluation of human resources and the level of investment support of knowledge based sectors of economic activity. Given the current geopolitical realities and in order to give objective evaluation the calculations of intellectual development of regions are carried out on the basis of state statistics for 2010 - 2013 years because during this period integrity of scientific, industrial, educational and innovative space of our country was observed. Further assessment will not take into account the potential of Donetsk and Luhansk regions, and the annexed Crimea and town Sevastopol. Empirical measurement of levels of intellectual development of Ukraine's regions showed that the city of Kyiv and Kyiv, Kharkiv, Lviv and Zaporizhya regions the leading regions. The negative trend of the most regions is explained by low domestic commercialization of scientific developments, the decline of investment resources, slowing of innovation development in manufacturing, underestimation of the role of education in increasing of competitive advantages at European and global levels.

Keywords: regional development, assessment of intellectual potential, intellectual potential of regional economic systems, system of methodological principles.

Бутко Микола Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту інноваційної діяльності та державного управління Чернігівського національного технологічного університету (e-mail: management_stu@mql.ru).

Butko Mykola Petrovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of Management of innovation activities and governance of the Chernihiv National University of Technology.

Кислинський Станіслав Станіславович – аспірант кафедри менеджменту інноваційної діяльності та державного управління Чернігівського національного технологічного університету (e-mail: ststk91@gmail.com).

Kyslynskyi Stanislav Stanislavovych – Postgraduate of the Department of management of innovation and governance of the Chernihiv National University of Technology.

Надійшло 19.10.2015 р.